

**Michael Jones, *The Black Prince.*
England's Greatest Medieval Warrior,
Pegasus books, New York, 2019, 456 pp.**

Књига Мајкла Џонса, британског војног историчара, презентера документарних филмова са историјском тематиком и водича са средњовековних бојишта, представља изузетно занимљиво штиво прилагођено како стручној, тако и широј јавности заинтересованој за овај турбулентан период европске средњовековне историје.

Ова свеобухватна биографија осликава и осветљава не само интригантну историјску личност Едварда од Вудстока – Црног принца већ и почетак Стогодишњег рата, компликоване енглеско-француске односе, свет витештва и, на крају, али не и најмање важно, начин на који су се битке водиле у касном средњем веку. Књига је написана на основу бројних извора, средњовековних хроника, биографија и екстензивне литературе, пре свега на енглеском али и француском језику. Бројна литература подељена је у два поглавља: белешке (стр. 409–429) и библиографију (стр. 430–441). Аутор често користи делове писама и преписке владара, краљице, високих црквених прелата и феудалних господара, али цитира и импресиван низ хроничара као што су: Жан Фроасар (један од најутицајнијих хроничара и савременика почетка Стогодишњег рата),

Годфри од Париза, Годфри де Бакер (Волтер од Свинброка), вестминстерски хроничар Роберт од Рединга, нортамбријски хроничар сер Томас Греј (*Scalacronica*), фламански војник – плаћеник и хроничар Жан ле Бел, непознати хроничари под називом *The Brut*, шкотски хроничар Ендрју од Винтона, Роџер од Хаудона, хроничар од Сент Омера, ирски хроничар Џон Клин, Хенри Најтон, Роберт од Овсбурија, Чандос Хералд (то име се обично користило за хроничара који је служио под ратним заповедником Џоном Чандосом као Хералд) и многи други.

Књига се састоји од *Пролога*, једанаест поглавља и *Епилога*. Џонс нас у *Прологу* (стр. 1–6) упознаје са Кентеберијском катедралом где се налази гробница Едварда од Вудстока – Црног принца. Прво поглавље – *Подељено краљевство* (стр. 9–41) осликава прилике у краљевству за време Едварда II, деде Црног принца. Кроз мноштво извора, писама и хроника, описује се раскол који је настао између Едварда II и његове жене краљице Изабеле, узрокован развратним и, за појмове средњег века, недопустивим љубавним односом краља са својим коморником Хјуом Деспенсером. У наставку се говори о свр-

гавању Едварда II са престола, и преузимању краљевског жезла од стране његовог сина Едварда III чији је најстарији син био Едвард од Вудстока – Црни принц, рођен 1330. године. Поглавље се завршава тријумфом краља Едварда III у бици код Халидон Хила против Шкота. Друго поглавље – *Визија* (стр. 45–78) бави се описом света и начина живота средњовековних витезова, турнира, минстрела и гозби, удварања дамама кроз кратку причу о Хенрију од Гросмонта, краљевом пријатељу, великом витезу и војсковођи. У другом делу поглавља аутор даје кратку информацију о узроцима почетка Стогодишњег рата, који је, као и многи средњовековни сукоби, избио око права на наслеђивање одређене територије или читавог краљевства. Поглавље се завршава неочекиваном победом Енглеске над Француском (која је до тада имала превласт на мору) у поморској бици код Слија, на обалама Фландрије, у јуну 1340. године. Треће поглавље – *Иницијација* (стр. 81–108) прати искрцавање енглеских трупа у Француску под вођством краља Едварда III, уз пратњу најстаријег сина Црног принца, који је у овом ратном походу требало да се докаже и заслужи витешке мамузе. У бици код Кресија, 26. августа 1346. године, у којој су Енглези нанели тежак пораз бројнијој француској војсци, Црни принц се први пут борио, истакао храброшћу и показао као тален-

тован војсковођа. Џонс битку оцртава до детаља, објашњавајући и описујући положај обе војске, тактичку предност Енглеза и срљање француских витезова, без реда и поретка, у пропаст. Четврто поглавље – *Лепотица и звер* (стр. 111–148) дочарава збуњеност, неверицу и ужас који су завладали Европом у то доба услед појаве „црне смрти” – куге. Ипак, опака болест није спречила краља Едварда да, по угледу на шпанске витешке редове, оснује енглески витешки ред – Ред подвезице. Аутор презентује списак прве поставе витезова и наводи бројне легенде које су пратиле овај ред. У једној од њих млада Џоана од Кента, најлепша жена Енглеске, била је у необичном љубавном троуглу у чијем епилогу је био приморан да учествује и сам папа. Пето поглавље – *Велики препад* (стр. 151–180) посвећено је упаду Црног принца са војском у Француску. Био је то тзв. *Chevauchee*, што је у 14. веку био назив за бруталан пљачкашки поход, операцију која је имала за циљ економску, психолошку и ратну пропаганду застрашивања непријатеља. Следеће поглавље – *Поатје* (стр. 183–227) детаљно описује велику победу Црног принца код Поатјеа, 19. септембра 1356. године, над многобројнијом војском француског краља, који је том приликом и заробљен. Аутор покушава да укаже на велики одјек те победе широм Европе и њен значај за Црног принца јер

му је донела велику славу. Седмо поглавље – *Принц од Аквитаније* (стр. 231–277) доноси интересантне податке о приватном животу Црног принца и његове супруге Џоане од Кента. Приказује их као доносиоце гламура, моде и славе у Аквитанију, али истовремено и родитеље будућег краља Ричард II. *Шпанска авантура* (стр. 281–315) наслов је осмог поглавља у којем се најављује помрачење срећне звезде и славе Црног принца. Обрађени су династички сукоб у Кастиљи у које се умешала Енглеска, односно Црни принц. Међутим, због епидемије дизентерије у Кастиљи, Црни принц је био принуђен да се врати у Аквитанију. Следеће поглавље – *Точак судбине* (стр. 319–342) прати односе и политички след догађаја у Аквитанији, где се Црни принц сусреће са опозицијом унутар територије којом је владао у име свог оца. Аутор пуно пажње посвећује 1368. години, када Црни принц осећа прве знаке болести због којих ће провести пуно времена прикован за постељу. Десето поглавље – *Лимож* (стр. 345–374) уводи нас у комплексну политичку игру француског краља Шарла са његовим непријатељима – енглеским краљем Едвардом III и његовим сином Црним принцом. И поред болести која га је све више мучила и спутавала и упркос губицима најближих сарадника и ратника, попут сер Џона Чандоса, моћног витеза и

једног од најважнијих сарадника енглеске круне, Црни принц се и даље успешно борио са Французима. Поглавље се завршава 1370. године, повратком Црног принца у Енглеску. Једанаесто поглавље – *Слава која ишчезава* (стр. 377–398) прати последње године и дане живота Црног принца, као и погоршање његових односа са оцем у чије име је управљао Аквитанијом. Црни принц умире 8. јуна 1376. Опис његових последњих тренутака Џонс је препустио хроничару Чандосу Хералду. У Епилогу (стр. 399–404) аутор сажима догађаје након смрти Црног принца, говори о његовој улози и утицају, како у Енглеској, тако и на ширем простору, нарочито у западној Европи. У Додатку (стр. 405–408) који носи поднаслов *Црна пропаганда и пљачка Лиможа* аутор покушава да демистификује искривљену слику која је могла нанети велику штету имену Црног принца у очима будућих покољења. Наиме, хроничар Фроасар је нетачно пренео да је енглеска војска по наређењу Црног принца похара ла Лимож и усмртила велики број становника. Аутор књиге Мајкл Џонс, управо на основу писаних извора, оповргава ове погрешно интерпретиране чињенице хроничара Фроасара.

Књигу посебно препоручујемо широј читалачкој публици, пре свега због питког и допадљивог стила аутора, који нас води кроз овај период средњовековне

историје на пријемчив и лако разумљив начин. Високом квалитету овог дела свакако доприносе и бројни цитирани извори, као и велики број илустрација и приложених мапа. Иако ово није прва биографија о Црном принцу, мора се нагласити да се од осталих издваја, пре свега, својом свеобухватношћу с обзиром на то да, поред извора, консултује и претходне радове и биографије.

На крају, посебно издвајамо један извод из критике часописа „*The Wall street journal*” – којим је апострофиран допринос и значај ове књиге у научној историографији: „*Мајкл Џонс васкрсава умрлог ратника, дајући живописан али базиран на науци портрет човека који је опеван као 'цвет витештва'*”.

др Татјана Милошевић